

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ŠT. 8.

V LJUBLJANI, 21. AVGUSTA 1937

KNJIGA 23.

POLETJE (H. Wolff — litografija)

BREZ SONCA NI ŽIVLJENJA

SVETLOBA IN ORGANIZEM — SKRIVNOSTNI UČINKI SONČNIH ŽARKOV

račni srednji vek se ni zanimal za sonce in njegov pomen. Tudi poznejša stoletja niso imela pravega umevanja za sončno svetlobo. Šele v zadnjih desetletjih smo prav za prav »odkrili« sonce za nas. V naših dneh so kopanje, sport, potovanje in podobni »sončni posli« tako rekoč naravna zadeva, ob koncu stoletja pa so bili še redki ti pojavi.

Danes je znano, da je sončna svetloba vsem višjim živim bitjem neposredno in posredno potrebna kot »motor življenja«. Če bo sonce po bilijonih let izgubilo svojo žarečo moč, tedaj bo konec življenja na zemlji. Lahko si predstavljamo tehnične sposobnosti »zadnjih ljudi«, lahko si mislimo, da bodo zavarovali svoje življenje pred strašnim mrazom, toda ves njihov napor bo zaman, kajti brez sončne svetlobe ni rastlinskega življenja, brez katerega tudi ni prehranjevalnega vira ne za ljudi in ne za živali. Vsak ljubitelj narave ve, da imajo rastline pravo »lakot po svetlobi« in da njih stebila in listi čudovito spreminjajo svojo obliko, ako jih obsevamo z raznih strani.

Kakšen je torej neposredni učinek svetlobe na človeka? Ali človek tudi hrepeni po svetlobi kakor rastline, ali pa je morda zanjo manj občutljiv? V zadnjem času so preiskali udeležence raznih polarnih odprav, ki so morali za arktične zime preživeti več mesecev brez sončnih žarkov, pa niso našli pri njih nobenih poškodb ali sprememb v sestavu krvi. Neposredni sončni žarki torej niso za človeka absolutna življenjska potreba — toda za vedno bi človek ne mogel živeti brez sončne svetlobe. Človeško telo in duh nedvomno hrepenita po svetlobi, saj je še naše splošno razpoloženje odvisno od lepega in slabega vremena. Če primerjamo nezdravi obraz bledega zapečkarja s tipom zdravega kmeta, če si ogledamo prevoz mestnih otrok pred vožnjo na počitnice in po počitnicah, nam pokažejo že ta vsakdanja izkustva, kako daljnosežen je učinek svetlobe na človeško zdravje.

Kakor znano, sestavljajo sončno svetlobo razni deli, deloma vidni, deloma nevidni žarki. Do sedaj še ne poznamo popolnoma učinkov vidne svetlobe na človeka, vendar je ugotovljeno, da vidni žarki ne vplivajo znatno na kožo, da pa

imajo po ovinkih skozi oko najbrže znaten vpliv na naše telesno in duševno razpoloženje. Svetloba poživi človeka in vpliva na njegovo gibanje. Ne glede na neposredni učinek svetlobe, ki ga posreduje naše oko, so ugotovili njen do sedaj še nepojasnen vpliv na neke hormonske žleze, ki povzročajo celotno presnovo našega telesa. Poskusi na živalih so potrdili, da povzročijo svetlobni žarki neke spremembe v gotovem delu možganov, spremembe, ki izostanejo pri poskusih na slepih živalih. Znanstveniki domnevajo, da povzroči ta zelo komplicirani svetlobni učinek skozi oko na hormonske žleze celo vrsto vsakodnevnih ritmov v človeškem življenju. Samo pomislimo na spreminjanje telesne toplote pri zdravem človeku v teku dneva, na časno še zelo skrivnostna dejstva, da se pojavljajo najvažnejši dogodki v človeškem življenju — rojstvo, začetek krize v boleznih in smrt — ne navadno pogosto le ob nekih urah.

Pred štiridesetimi leti je danski zdravnik Finsen odkril pomen nevidnih delov sončnih žarkov za človeka in tako položil temelj moderni vedi, ki raziskuje zdravilnost sončnih žarkov. Danes vemo vsi, da se moramo zahvaliti njemu za temno polt, toda ta je samo vnanje znamenje.

A. Kurzer: POLETNA SOPARA

Pomembnejše je dejstvo, da povzročajo ultravioletni žarki pri zdravem in bolnem organizmu številne, še dolgo ne popolnoma znane učinke. Ti žarki aktivirajo tvorbo vitaminov v telesu ter preprečujejo ali zdravijo strašno rahitis. Po najnovejših medicinskih ugotovitvah vplivajo odločilno na presnovo, olajšujejo dihanje, pomnožujejo zaradi bolezni zmanjšano število rdečih krvnih teles — sploh so za človeka največje važnosti. Običajna meščanska obleka je škodljiva zdravju že zaradi tega, ker skoraj popolnoma ovira njih učinek na telo. Ozke ulice, soparni zrak, bivanje v zaprtih

prostorih pa izpopolnjujejo »biološko mestno temo«.

Moderno sportno in kopališko življenje je torej za meščana neogibno potrebno. Seveda pa so novejša raziskovanja dognala, da more pretiran kult svetlobe tudi resno škodovati našemu zdravju. Znanosti pa se z raziskovanjem sončne svetlobe in njenih učinkov na človeka, kajti poleg vidnih in ultravioletnih žarkov so najbrže tudi infrardeči žarki soodločilni, odpirajo številne naloge, katerih teoretična in praktična rešitev bo največjega pomena za človeka.

Po razpravi dr. W. Sieverta — j

Č E B E L E

JAN VEBA

Pravijo, da so čebele vzor družbe. Vsak panj je miniatura država. Isto pravijo o mravljah. Toda to velja bolj za čebele, kajti čebele so popolnejši, razvitejši in pestrejši vzor, zato moramo misliti, da so čebele v razvoju na višji stopnji nego mravlje.

Ker vsaka še tako urejena družba na čem boleha, mora tudi čebele mučiti neko potrebno zlo. To zlo so troti. Na prvi po-

gled jih komaj razločimo od čebel. So čokati, zato nespretnější ter sploh ne delajo nič v panju. Samo žro ter uživajo, čebele pa garajo, da potijo vosek. Čebele prinašajo med, gradijo sat — troti pa žro in se družijo.

Toda zmota bi bila misel, da trote peče vest ali da jih muči zavest njih nekoristnosti. Nič res! Na to troti sploh ne mislijo. Prepričani so o svojem višjem poslanstvu ter imajo za popolnoma pravilno, da se čebele mučijo za njih hrano in da so pitani in debeli.

Tako se godi v panju vso pomlad in poletje. Čebele delajo, troti pa žro od jutra do večera. Zvečer, ko se čebelje ljudstvo zbere doma, odmeva v panju zadovoljno brenčanje. Ponoči se brenčanje razgublja, dokler slednjíc vse ne zaspi. Popolna harmonija.

Toda vsake reči je enkrat konec.

Ko se poletje bliža koncu in ko čebele v panjih začutijo bližino prvega mrzlega dežja, postanejo nenavadno nemirne. Vznemirjene tekajo ob satovju, štejejo zaloge in brenčijo, brenčijo... Iz panja odlete na pašo, toda tam je le malo hrane. Čebele se vračajo skoraj prazne. Zdaj se jim ne muči več v panj, ustavljajo se pred odprtino na deščici in kramljajo. Njih kretnje so nervozne, njih capljanje nemirno. Nezadovoljne so in vznemirjene. Ako zvečer prisluškujes ob panju, boš opazil, da njih brenčanje ni več tako skladno in uspavajoče. Podobno je šumenju dreves, ko maje veter njih veje.

Nenadno izgube čebele potrpežljivost in se upro.

Fa. Rasmus; ZVONČICE

V panju je revolucija. Čebele se zbirajo, so gluhe za proteste. Ne menijo se več za višje poslanstvo trotov. Zgrabijo jih za vrat ter jih pomečejo iz panja. Pred odprtino postavijo močnejše straže, ki ne dovolijo nobenemu trotu vrnitve.

Ko so troti spoznali, da je zaman vsak napor, postanejo malodušni in sprevidijo,

da je njih višje poslanstvo problematično in popolnoma odvisno od volje čebel. Otožno resignirani se vdajo v svojo usodo. Bedno se opotekajo po gnojišču in gnojnici.

Brez dvoma: čebele so vzorne žuželke.
Prev. —tj

V DEŽELO DVEH TISOČ JAM

ANTON DEBELJAK

N A D A L J E V A N J E

Izkricali smo se v Postojni, kjer sem se nadejal, da bom opazil znamenito o s Rim-Berlin (l'axe Rome-Berlin), o kateri večkrat kaj berem. Teče pa — to sem šele doma z ravnilom dognal — zapadno od Vidma, torej tam, kjer deluje moj podjetni prijatelj Pastuškin, pesnik in pripovednik.

Nekateri pisatelji znajo na majhnem prostoru mnogo povedati, n. pr. Ludovic Nadeau, La Yugoslavie telle qu'elle est (Illustration, 12. I. 1935), ker ima svobodne roke in sme brezobzirno resnico

na vsa usta povedati. Enako Lyonski dnevnik Le Nouvelliste (7. IV. 1935). Meni ne bo dano toliko razodeti v tem bliskovitem izletu, da se izrazim kakor Sulpicio Mohorović: una excursión relámpago«, v članku Nocións generales sobre Yugoslavia s podnaslovom: Lo mas ideal del turismo europeo: Yugoslavia. Ko je stopil iz vlaka, beleži: Postumia, los lugareños dicen: Postojna (domaćini pravijo: Postojna. — Zbornik Duhovno življenje, Buenos Aires, maj 1937).

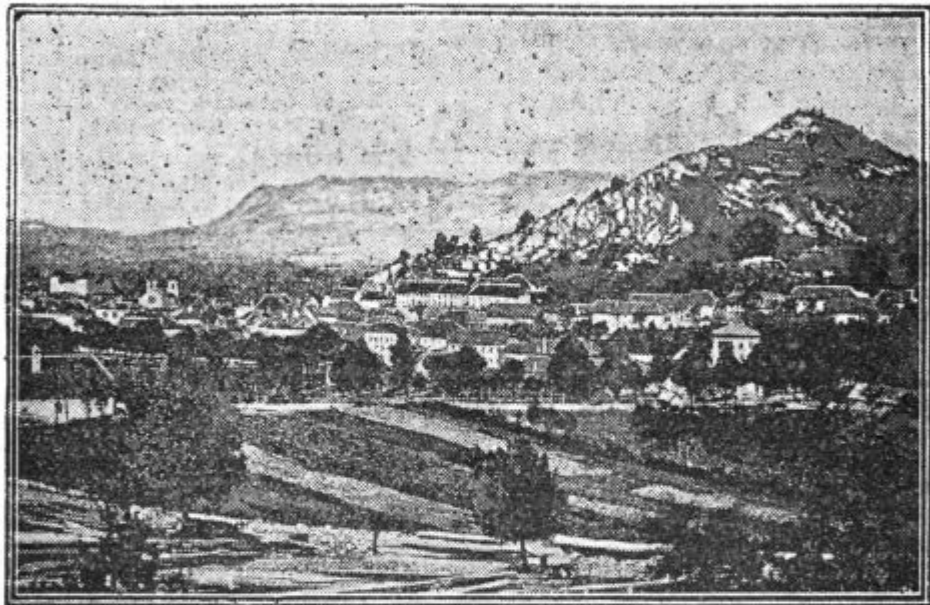

BR. HEROUX

VILIN PLES

Slovenski naziv za kraj sem zaman iskal. Pač pa sem kasneje našel na zemljevidu Sovič (s sovražno kljuko, feindlicher Haken, kakor so v Avstriji imenovali diakritični znak na c, s in z) v tromesečniku Le Grotte d'Italia, gennaimarzo 1932. »Glej, oni hotel, ki je kakor Noetova barka, to je današnja Postojna, ki tujce skube, da more živeti. Tamle Sovič z razvalino, to so pretekle zgodbe, ko je graščak delal pravico in vreme. Onale stavba pred Jamo z električnim

A kaj je naredil Hicingerjev vrstnik, Pietro Kandler iz Trsta, iz naše Postojne? Toliko desetletij prej, nego so zasedli naš krasni Kras in nego je izšla knjiga o nameravanem napadu na Slovenijo Ipotesi H, letos posrbljena v Beogradu kot Hipoteza H (glej prilogo Politike 12. III.) je — pripravljajoč tla politiki — izklobuštral latinsko Postumio, iz trte izvil vio Postumio, izpod pazduhe vzel aras Postumias: in sedaj so te stvari prešle v resno znanost! Enako je Venezia

Pogled na POSTOJNO

strojem, to so bodoči časi... Postojna z dvostolpno cerkvijo, po ježi (= pobočju) razprostrta, sanja kakor deklo — Sovič, v borove nasade odet, kipi kakor fant...« modruje Vadnjalov »Otoški Postržek«.

Tale Sovič je tak, da bi mu Nemci lahko rekli Eulenburg. Postojni so pač rekli Adelsberg, potvorjeno vsekakor iz Adlersberg. Mislili so namreč na ptico ujeđo, o kateri pravi slov. nar. pesem (Štrekelj I, št. 103):

Mladiga še pripeljajo konja,
ki je urn, ko verh gorá postonja.

Ptice roparice postojno izvaja Miklošič iz p u s t, Štrekelj pa mesto Postojno iz istega puščobnega korena, iz katerega so zrasli Pustotniki, Pistotniki, Pestotniki. So mar Postonjčani zato vase zaprti in zapeti? Omenjeni O. Postržek namreč pravi: »Postojnec ne govori, ako ni jezen« (122).

Glulia zrasla v glavi goriškega Juda Graziaddio Ascoli-ja. Na lepem je izmišljen lat. naziv Olissa za Lož... Ni čudno, če je Paul Valéry zabeležil krilatico: L'Histoire est le produit le plus dangereux que la chimie de l'intellect ait élaboré (Morceaux choisis), zgodovina je najnevarnejši proizvod, kar jih je izdelala kemija pameti.

Zavili smo v mesto ob široki cesti po pasu, ki nosi napise: Riservato ai pedoni, t. j. za pešce. Na trgu obrne tvojo pozornost nase tolst črnc, ki dopoveduje: »Mi Addis Abeba«. Njegova laščina in njegova naščina sta poenostavljeni govorici: Due lile, činkue lile, ponuja malovreden nakit, a ne zna reči »lira«. Tudi po slovensko je parkrat oznanil ceno. Italija ga je postavila semkaj menda zato, da izletnike živo opozarja na svoj uspeh v Etiopiji. Nothing succeeds like success, ali po francosko: le succès porte en lui-

même sa propre justification, uspeh opravičuje vse. Debeli zamorec bo tod mešal svojo kri z arijsko, medtem ko hoče Mussolini tako mešanico v Afriki prepričati: 1300 Italijank je poslal moštvo čez veliko lužo (J. des D. 26. II.). Slično so letos Albanci v drž. zboru prepovedali svojim rojakom zakone s tujci ali tujkami.

Pri tem mi je šinilo v lobanjo pismeno tekmovanje otrok na Nemškem l. 1936. Na vprašanje: Čemu negovati pasmo? »Warum Rassenpflege?) je odgovoril mladostnik: »Da dobi krava zdravo seno. — Nikdar ne bi krava vzela konja za soproga, toda nemški mož si večkrat naprti tujerodno ženo navzlic svojemu razumu (Pr. Presse, 9. 8. 36).

Vidim italijanskega častnika v pogovoru z dvema damama, Slovenkama, kajti čujem besede: »Il gatto si dice maček

o muček in slavo«. Polikani oficir ima pri ženstvu pač ugled ali kurz, kakor bi dejal L. Tavčar: »Če bi danes imeli kongres v Lj., bi mladi atašeji pri ljublj. gospicah imeli višji kurz nego solidni meščanski sinovi, katerim se je Andrej Smole komaj prištevatvi mogel (Izza kongresa, 71).

V skupini črnih srajc sem slišal parkrat slovenščino. Spričo silnega pritiska jim ni zamere, če se vpisujejo v laške organizacije. Vsakdo pač ni takšen filozof in značaj, kakršnega zahteva Juvenal. Sat. VIII, 83 in 84:

Suramum crede nefas animam
[praeferre pudori
Et propter vitam vivendi per-
[dere causas...

t. j. za največji greh šteje to, če kdo više ceni dihanje ko sramežljivost in zaradi življenja izgubi pravico živeti... Ta

R. RIEGE

POČITEK V GOZDU (lesorez)

dva šestomera je 8. V. 37 predsednik francoske zbornice podtaknil Lukretiju, češ ako ni res, naj vlada odstopi. Čez nekaj minut mu je nasprotnik pokazal s knjigo v roki, da se je zmotil... Spomin je pač nezanesljiv.

Če premisliš, da stoji Postojncu dan na dan pred očmi na javnih poslopih trojni ukaz: Credere - Obbedire - Combattere, t. j. veruj - slušaj - bojuj se, mu je pač bitek nebitek, bios álbios. Saj navedeni velelnik ni skrivnostni talisman, kakršenega dobi francoska nevesta za srečni

zakon: MECDOBLR, kar se razluči vt almer - céder - obéir, ljubi - ne ugovarjaj - ubogaj.

Oziral sem se po napisih, ali najdem kje kakega Milavecchia, kakor so baje uradno prekrstili Milavce, pa nisem za-duhal nič posebnega. Sicer pa vemo iz Peterpavlovičeve knjige »Naši onstran meje« 1933 (55), da so v Trstu Babič, Čermelj (= čmrlj), Čuk, Debeljak, Horvat, Kljun, Kovač, Kralj, Rejec, Slavec in Vitez postali: Balbi, Carmelli, Zucchi, Debelli, Crovati, Colani, Rei, Slavi in Viti,

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS SE. • ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS • PONATIS NI DOVOLJEN

ZADNJI AKT

»Moj Bog!« je kriknil Felton, ko je zagledal nož v Myladyini roki.

V tem trenutku se je oglasil zunaj na hodniku zaničljiv smeh. Na vratih se je prikazal baron v spalni halji in z mečem pod pazduho.

»Haha«, se je smejal, »zdaj je torej zadnji akt komedije. Toda ne bojte se, Felton, kri ne bo tekla.

Mylady je uvidela, da bi bilo vse izgubljeno, če ne poda Feltonu odločnega dokaza svoje pogumnosti.

»Motite se, baron. Kri bo tekla!« je zavpila. »Naj se maščuje nad krivice!«

Felton je prestrašeno vzkliknil. Mylady je zares zamahnila, toda nož je na srečo ali pa premišljeno spodrsnil ob jeklene vezi, ki so v tistih časih kot oklep obdajale visoke dame. Obleka je bila sicer raztrgana, toda koža je bila le malo ranjena.

v Pulju pa: Babici, Cermelli, Ciù, Debella, Crevato, Cluni, Covacci, Cralli, Rezzi, Slavi in Vites. Od 9 sta le 2 še lahko sorodnika, druge bo težko spoznati kot na pr. Stivol pri Gradcu za bivše Studeno polje.

Prekrščevanje se je ponekod vršilo večsi iz navdušenja za nove ideje, n. pr. med francoskim prevratom l. 1792, v Sovjetiji, v Hitlerjevini, v Mehiki. Tu se kmetje odpovedujejo krščanskemu koledarju in krstijo svoje otroke: Soy la Revolución (prekucija sem), Viva el Presidente, Sa-

tanus y el infierno (S. in pekèl), Artículo veintitres de la Constitución...

Nekateri priimki so tako srečno izbrani, da gredo lahko po vsem svetu. Varnostni nadzornik Koroške Perko, doma iz Poljske doline, ima v Postojni brata, ki se zdaj piše Perco in ravnateljuje svetovnoznanj jami. Priimek je brščas imence (hipokoristik) za Pera, izvedeno od »Perun«. Glej leksikon »Minerva« 1936 pod značko Vjera u Južnih Slavena.

V Ljubljani so mi za Postojno priporočili gostilno z imenom Tiha dolina. Raz-

STREŽNICA

Mylady je navidezno omedlela. Felton ji je iztrgal nož iz rok ter rekel:

»Vidite, Mylord, ženska, ki mi je bila izročena v varstvo, se je sama končala.«

»Le pomirite se, Felton, hudič ne umre tako lahko. Pojdite v mojo sobo in tam čakajte!«

»Ampak, Mylord...«

»Pojdite! Zapovedujem vam!«

Felton je ubogal. Pri odhodu je skrli bodalo, v svojo suknjo. Prišla je strežnica. Ko ji je lord Winter naročil, da

mora skrbeti za ranjenko, je odšel.

Ko je Mylady začutila, da jo hoče strežnica sleči, je hitro odprla oči, vzlic temu pa je še naprej igrala vlogo slabotne in trpeče ženske. Žalostni položaj ujetnice je ubogo strežnico tako pretresel, da je kljub njenemu odporu sklenila ostati vso noč pri njej.

odela se mi je kot Antica Dolina. Glasu h Italijani večidel ne znajo posneti, čeprav govore sredi škornja la hasa = la casa; tako ga nadomeščajo s k: Tika dolina. Ker to nič ne pomeni, se je izcimila rečena oblika. Francoz pa h kar opušča: po vojni sem v pisarni za zasedeno ozemlje deloval s francoskim lepomislem, ki je sobesedniku rekel: »Triest ist eine grosse Afenstadt.« Tudi med Srbi se dobi isti pojav, zato utegneš tu pa tam čuti mukanje: Imam mu'u u u'u (muhu u uhu). Petruška (Ahasverjeva kronika, 1936)

pravi, da je marsikak rojak sakfical: »Ir« (= hier).

Stopajoč po trgu, rodnem kraju svojih tov. drja Gorjanca in V. Zaletela, sem nagovoril preprostega domačina. Tožil je, da vse boljše službe prevzemajo prišleci, za postojnskega rojaka ostane le najslabše mesto. Prav dobro se je izrazil poročevalec S.N. 26. V.: Slovensko prebivalstvo Postojne je kakor žitno polje po hudi uri.

D A L J E

MED BLISKOM IN GROMOM

Lord Winter je iz previdnosti nemudoma poslal nekega jezdeca po zdravnika, ki je prišel že ob štirih zjutraj. Toda rana se je že zaprla in zdravnik je mogel samo ugotoviti, da ni več nobene nevarnosti. Ko je nato strežnica zapustila sobo, je Mylady nestrpnost čakala Feltona. Toda njega ni bilo. Istočasno je bila vsa prestrašena, ker je opazila, da ima straža pred njenimi vrati drugo uniformo. Vzlic temu je vprašala po Feltonu.

Odgovorili so ji, da je pred dobro uro odjezdil. Torej so ga poslali proč, ker mu niso zaupali!

Ob šestih popoldne je prišel lord Winter. Bil je oborožen do zob.

»Tako, zdaj je vse urejeno«, je rekel, »pospravite svoje stvari, kajti jutri boste odpotovali.«

Okoli desetih je izbruhnila nevihta. Grmelo in treskalo je vso noč. Mylady se je tolažila z mislijo, da narava sočuvstvuje z njeno usodo, ko je zdajci potrkal na okno.

ZEMLJA ZMEROM TEŽJA

Zemlja je vsako uro za 400 gramov težja, ker privlačuje nase kozmične sestavine iz vsega vesolja. Te sestavine se se prostim očesom večinoma ne morejo videti. Vidiijo se včasih le večji meteorji. Mnogo pa je tudi meteoritov, ki so tako majhni, da ne žarijo. Njih teža je malenkostna, njih premer pa komaj ena stotinka milimetra. Po številu jih je pa toliko, da znaša njih dnevna vsota sto tisoč milijonov v skupni teži deset kilogramov. Če se je zemlja od njenega postanka pred okroglo 1.700.000.000 leti dnevno povečala na

teži za enako množino, znaša to v celoti šest milijonov ton. Ta teža se zdi velika, če pa pomislimo, da znaša celotna zemeljska teža šest sekstilijonov ton, pomeni to komaj del grama.

RJA ŽRE ŽELEZO

V Nemčiji požre rja letno 500.000 ton železa. Nemška jeklena industrija mora zato »žrtvovati« deset delovnih dni, da nadoknadi to izgubo.

ZAUPANJE

V odsvitu bliska je zagledala zunaj pred železnimi drogovi moški obraz. Urno je skočila k oknu in ga odprla. »Felton«, je vzkliknila, »torej sem rešena!»

»Da«, je odvrnil Felton, »toda bodite tih. Najprvo moram prepiliti železne drogeve. Zaprite okno ter ležite popolnoma oblečeni na posteljo. Ko bom opravil svoj posel, bom spet potrkal na okno.«

Mylady skoraj eno uro ni mogla dihati, tako je bila vznemirjena. Naj-

manjši šum na hodniku jo je stresel. Skozi vihar je slišala pilo ob železnih drogovih in pri vsakem blisku je videla Feltonov obraz na oknu.

Končno je spet potrkal na okna. Mylady je skočila s postelje.

»Toda, ali mi boste mogli slediti?«, je vprašal Felton. »Kako je z vašo rano?«

»Malo me še boli, toda vzlic temu se morem gibati. Ali naj vzamem kaj s seboj?«

»Denar, če ga imate.«

D E D I Š Č I N A

H. G. WELLS

Moj stric je bil milijonar — zares! Zapustil mi je ves svoj denar. Vem, da se to danes ne pozna na meni, toda tako je. Bil je pisatelj, pisal je knjige, to je bila moja nesreča. Zato sem zdaj brez sredstev. Kako je prišlo do tega? Pazite!

S štiridesetimi leti je moj stric plaval v denarju. Veliko je podedoval — toda ali mislite, da se je vsaj dostojno oblačil? Kaj še! Po njegovi smrti so našli štiri žepne robce, niti ure ne. Zato pa si je nabavil štiri vagone knjig, sedel in pisal s polno paro. Spodbudno literaturo, veste, gospodarske utopije in podobno. Sedel je v umazani spalni halji in pisal »Migljaje državnikom« ali »Izhod v srečo« in takšne reči. Kako je bilo ime mojemu stricu? Vseeno, gotovo niste brali ničesar njegovega, noben človek ni bral, kaj je napisal. Dal je tiskati vse na svoje stroške.

Jaz sem bil njegov najbližji sorodnik. Kadar sem ga obiskal, mi je sanjaril po cele ure o sv. pismu, Brockhausu in sličnem nesmislu. Osrečitev človeštva je bilo njegovo specialno področje. Razen mene ga ni nihče obiskal in tako sem bil vselej deležen v polni meri njegovih zavitih in zasukanih idej. Pozneje je pisal tudi pisma. Predsedniku Zedinjenih držav, predsedniku Francije, Društvu narodov ... in kaj vem, komu še!

Ko sem bil predzadnjič pri njem, je bil videti že zelo oslabiljen. S treščo roko mi je ponudil komaj tiskano knjigo. Bilo je najmanj šest sto strani. »Moja politična oporoka«, je dejal. »Moja zadnja beseda gluhim narodom. Vzemí in beri!« mi je rekel. »Mogoče bo pognala kalí v tvoji duši, ki je ne morem več vzgajati. Zapustil ti bom tudi vso svojo zemeljsko imovino. Uporabljaj jo pametno!«

Pri mojem zadnjem obisku ni mogel več vstati. Hitro je propadal, toda njegovo pisateljsko delovanje ga ni zapustilo. »Ali si bral?« je šepetal.

»Vso noč, stric! To je tvoje najboljšše delo!«

Lahno se je nasmehnil. Kmalu potem je umrl.

Preskrbel sem mu dostojen pogreb, potem sem začel iskati njegovo oporoko. Najprej sem iskal v mejah spodobnosti, toda po dvanajstih urah sem raztrgal pravleko stolov in preproge, vlomil v predale pisalne mize in prevrtal stene. Nje-

H. G. WELLS

gova gospodinja je trdila, da je oporoko zares napisal, toda oporoke ni bilo nikjer. Bržkone jo je stric naredil v času, ko sva bila nekoliko sprta — v začetku se namreč nisva dobro razumela — in v tej oporoki je zapustil vse, popolnoma vse, neki sestrični, napol gluhi in stari preslic.

Divjal sem. Zmerom mi je zatrjeval, da sem njegov edini dedič in jaz sem zato poslušal njegove utopistične nesmiselnosti. In zdaj to sramotno razočaranje! Bili so hudi časi zame. Razen dedinolvstva nisem poznal nobene obrti. Pri tem pa sem moral gledati, kako je stara preslica razsipala denar. Najbrže je zaradi nepričakovanega bogastva ponorela, kajti v nekaj letih je razdala ves svoj denar.

Z menoj se je godilo zmerom slabše. Počasi sem moral prodati vse, kar sem imel. Nazadnje sem imel le še meni posvečena dela svojega strica, katerih pa ni hotel nihče kupiti.

V jezi sem brcnil knjižno omaro. In veste, kaj se je zgodilo? Iz knjige s šest sto stranmi se je nekaj izmuznilo.

Bila je oporoka.

Da, oporoka mojega strica, v kateri me je postavil za edinega dediča svojega milijona. Knjige seveda nisem bil nikoli odprl, kdo naj bi bral takšno stvar! V svoji ničemurnosti je užival v misli, kako se bom zatopil v njegovo delo in zdajci našel njegovo oporoko, ki me bo osrečila. Toda kdo naj bi bil slutil kaj takega?

Prevedel —us.

IZ LITERARNEGA SVETA

GLOSA OB SLOVENSKEM DON KIHOTU

Danes leži pred nami ves ta monumentalni roman. Ko so zavihrale uvodne »zastave« (korekturne pole) I. zvezka, se je založnica prestrašila višič, da vložki v vezani besedi večinoma niso preloženi v tisti obliki, katero kaže izvirnik. Vprašali so me, kaj mislim o tem. Rekel sem: Moderni prelagatelji velikih narodov, n. pr. Francozi, skoro načeloma svojih prevodov ne uklepajo v trdni kalup določene dolžine in mere. Zadovoljujejo se z ritmično prozo. M. Ibrovac n. pr. za svojo Anthologie de la Poésie Yougoslave (1935) je zavrgel vse svoje rimane prevode, pridržal je zgolj Murnove »Vlahe« . . .

Vendar stoji na drugem bregu še močna falanga kritikov ali pesnikov, ki imajo rajši »les belles infidèles«, kakor imenuje A. Thérive manj doslovne, a rimane prestave. Slično se je čutil moj imenjak T. D. v Sl. 17. 9. 1935, da so uvodni stihji poslovenjeni v tako nepoetični prozi. Bolj so mu pogodu nekatere prepesnitve v notranjščini knjige.

Sicer pa ni posebno lahka stvar, ponašiti tak umotvorček, kakršen je sonet. Cervantesovih bi se maral lotiti O. Župančič. Dr. Leben se je precej potrudil pri prvem, ki ga pošilja Galski Amadis — Vieirov roman o Amadisu je »razportugaljen« izšel v Lj. 1925 — a ga ni docela zmogel (str. 19). Pri naslednjem — Don Bellanis — se je kar odpovedal vsakršni ujemi. Navzlic temu je izpustil še kak izraz (n. pr. dixé) ali si dovolil nadštevilo vrstico. Zato sem se spoprijel še jaz s tem suličarjem in takole presadil njegovo »zvonicico«, kakor pravi hrvaški pesnik sonetu. Zavedam se nekih šibkosti tega poskusa, vendar ga dam na svetlo, da bodo vsaj znanamci imeli kaj popravljati, kakor je rekel V. Vodnik.

Več nego drugi vitez sem izvršil,
govoril, sekal, lomil neumoren;
pogumen bil sem, spreten, rogoboren;
osvetil zlo, nakane zle razpršil.

Z junaštvi sloves moj se je nasršil;
ljubimec bil pokoren sem in vzoren;
vsak hrust je zame palček bil uboren;
pravil dvoboja nikdar nisem kršil.

Ležala mi je Sreča pred nogami
in kar na slepo je za čop prijela
Priložnost plešasto bistrina moja.

A dasi se nad krajec luni sami
usoda moja vselej je povzpela,
zavidam ti, Kihot, junaštva tvoja.

A. D.

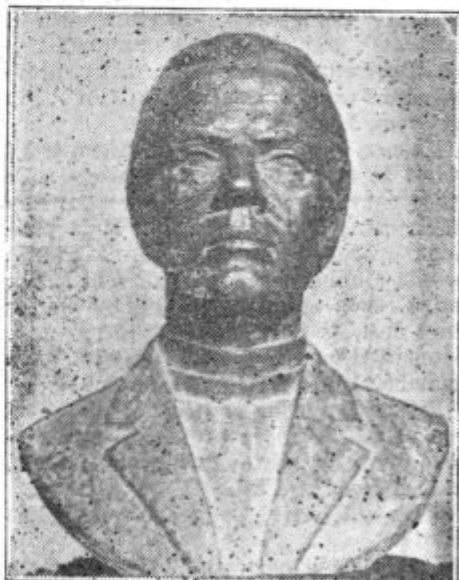

SPET KNJIGA O RUSIJI

Po André Gidovi »Retour de l'URSS«, ki je lani tudi pri nas zbudila toliko pozornosti in ki ji je avtor pred kratkim dodal še »Popravke k povratku«, so dobili Francozi spet novo reportažo o Rusiji. Napisal jo je sir Walter Citrine, vodja angleškega sindikalizma. Knjiga nosi naslov: Iskral sem resnico v Rusiji. Izšla je v založbi Pierre Tisné v Parizu.

Avtor, ki ne razume ruski, je že pred desetimi leti potoval po Sovjetiji in se takrat vrnil silo navdušen. Z drugega potovanja (1935) pa je zdaj prinesel knjigo, polno deloma ostre kritike. Pisatelj sicer prizna, da so Rusi znatno napredovali v opremljenosti svoje domovine in da spretno dohitevajo Zapač. Zdi se pa, da se jim politika kmetijske socializacije ni posrečila. Verjetno je, pravi, avtor, da bodo naposled kmetje vsilili nekakšen mešan režim, v katerem bo individualna lastnina uravnovešana s kolektivno. V industriji so uspehi vidni, toda žal na škodo delavstva, ki bedno živi. Sir Walter Citrine, ki je specialist v delavskih mezdah, navaja med drugim tale zgled: da si lahko z zaslužkom kupi železno posteljo, mora francoski delavec delati 20 do 27 ur (kakor je pač bolje ali slabše plačan), ruski delavec pa, ki poleg

S P O M E N I K SIMONU GREGORČIČU

Društvo »Soča« v Ljubljani bo 5. septembra t. l. odkrilo na Napoleonovem trgu pred novo univerzitetno knjižnico spomenik »goriškemu slavčku«, pesniku Simonu Gregorčiču. Načrt za spomenik je izdelal prof. Plečnik, pesnikov kip pa je ustvaril Zdenko Kalin.

tega često uživa še netečno hrano in se v nečednih skupnih spalnicah slabo odpočije, 160 do 226 ur.

Razumljivo je, da angleškemu avtorju zlasti tudi osebna nesvobodnost in vsakršna utesnjava človeškega dostojanstva nista pogodu.

P. K.

NOV LIST V AMERIKI

VABI NA SODELOVANJE

Ustanovil se je mednarodni magazin ali obzorjik »The Globe«, čigar urednik za jugoslovenske prispevke je znani naš »književniški konzul«, Anthony J. Klancar, 1000 East 64 th Street, Ohio, U.S.A. Mesečnik bo pričel izhajati v marcu 1938 po 132 str. na 5.5x8, s slikami (nekatero barvite). Cena za tujino 4 dol. na leto. Vsak snopčič se bo oziral na čim večje število prosvetljenih pokrajin z namenom, da nudi angleškim čitateljem čim pestrejši pogled na široko sodobnost. Piscem se priporoča za slikovite sestavke iz njihovega najodnega okolisa; novinarjem članke iz njihove stroke; kritikom za oris krepkih kulturnih osebnosti dotičnega kraja; publicistom raznih področij za poučne znamenke iz zgodovine, starinoslovja stavbarstva, vzgojeslovja, verstva, za življenjepise, glasbo, sladokustvo ali gastronomijo, narodopisje, družboslovje, politično in gospodarsko življenje, itd. Na umetnike se obrača za doneske izpod njihovega čopiča, peresa, krede, za akvarele ali drugačne umotvorčke, značilne za določeno pokrajino. Od fotografov, poklicnih ali nepoklicnih, bi uredništvo rado izrazitih snimkov, zlasti v obliki 13x18

cm, pa s kratko legendo. Nagrada je manjša, če je besedilo slovensko ali srbohrvatsko (samo latinica!), boljše, če je pošiljka v angleščini. Za rokopiž v gladki angleščini plačajo 1 c od besede.

A. Debeljak

KNJIGE IN REVIIJE

Uredništvo je prejelo:

LETOPIS MATICE SRPSKE, leto CXI, knj. 348, zv. 1. Na uvodnem mestu je članek Marka Čara Puškinov »Bronzani konjanik«, s katerim zaključuje Letopis vrsto prispevkov ob priliki stoletnice Puškinove smrti. Izmed ostale vsebine omenjamo daljši prispevek dr. K. N. Milutinovića o Jugoslov. češkoslovaških odnosih v XIX. stoletju, Stev. Sremac kot slikar beograjske sredine (B. Novaković), Mostarski književni pokret uoči izlaza »Zore« i uticaj Vojvodine na mostarsku književnu sredinu (Jov. Radulović), Tridesetletnica znanstvenega dela dr. M. Radojičića, univ. prof. v Ljubljani (dr. Br. Magarašević). V rubriki Slovanski pregled so prispevki: češka knjiga o nama i o našim ljudima, Svobodne slovaške povesti, Pregled ruske književnosti. V Gospodarskem pregledu je zanimiv prispevek Madžarska in Jugoslavija pred haaskim sodiščem ob priliki jugoslov. agrarne reforme. Sledi osmrtnica dr. St. Stanoviću. Prozo in liriko zastopajo Milica Janković, M. Milošević, R. Nikolić in Vl. Kolarov. »Letopis« se naroča pri Matici Srpski v Novem Sadu. Celoletna naročnina din 80.—

JUGOSLOVENSKA REVIIJA, organ turističnih zvez na Sušaku, v Ljubljani, Mariboru in Zagrebu, l. V., št. 7—8, prinaša poleg številnih lepih slik prispevke v slovenščini: Bohinj, naše najlepše letovišče (B. Rihteršič), Lepota naše pohorske Ribnice; v srbohrvaščini: Naše pomorsko brodarstvo u službi turizma (Sv. T. Milosavljević), Hoče li se ispuniti naše prognoze (Vl. Regali), Rijeka Krka, prekrasan kutić naše zemlje (M. Živković), Odlomci iz Rogaške Slatine (Vl. Regally), Turistički razvoj i napredak Selca (V. Antić), Slatina Radenci i njezina ljekovita vrela, Laško u historiji i danas, Ljepota dubrovačke rivijere i dr. »Jugoslov. revija« izhaja mesečno in stane celoletno Din 100. Naroča se v Ljubljani, Knafljeva ul. 5.

ILLUSTRIRTE ZEITUNG LEIPZIG št. 4821 priobčuje med drugim zanimivim gradivom bogato ilustriran prispevek o novi Grški, nadalje članek K. V. Nohare »Iz niponskega kmečkega življenja« (z mnogimi slikami), Volovske dirke domačinov na malajskem otoku Madura, zanimive slike s Helgolanda in mnogo aktualnih dnevnih dogodkov v sliki in besedi. Pokojnemu italijanskemu fiziku Marconiju je posvečena ena stran. Kakor italijanski listi, tako so tudi nemški dosledno zamolčali ime našega učenjaka Nikole Tesle (gl. Tehnični obzornik). »Illustrirte Ztg« se naroča pri založbi J. J. Weber v Lipskem.

Hofmann-Gotha: ZADNJI SNOPI

TEHNIČNI OBZORNIK

TESLA IN MARCONI

Sava Kosanović, nečak Nikole Tesle, je objavil v zagrebški »Novi Riječki« članek o pokojnem izumitelju Marconiju. Avtor predvsem ugotavlja, da je italijanski tisk v svojih osmrtnicah omenjal Feradayja, Mertzja, Maxwella, Branlyja in Popova kot Marconijeve predhodnike, dočim je dosledno zamolčal Teslino ime, čeprav je Nikola Tesla oče temeljnih odkritij na področju radia. Avtor našteva Teslina odkritja in pravi, da bi se moglo vse, kar so storili drugi na področju radia, izločiti. Če bi ne bilo Tesle, bi ne bilo ne brezžične telegrafije in ne telefonije. Nadalje pravi, da je Marconi z veliko reklamo trgovsko izkoristil Teslina odkritja, ne da bi omenil resničnega iznajditelja. Marconi ni mogel dobiti v Kanadi niti enega patenta, ker so bile vse stvari, ki jih je predložil za patentiranje, že Tesline iznajdbe.

Znanstveni svet dobro pozna ta dejstva. »Times« so v svoji osmrtnici Marconiju zapisale, da sloni Marconijeva slava na ramah velikanov. Slednjič navaja Kosanović odlomek Marconijevega govora, pripravljene za otvoritev neke radio postaje, ki pa so ga prebrali šele po njegovi smrti: »Danes je inozemstvo prepričano o disciplinarnem molku italijanskega naroda, ki stopi na cesto, da slavi en sam glas: vsem nam dragi glas duceja, ki razglaša drugim narodom odločno voljo naše države po napredku z delom v miru in če treba s silo«. Kosanović pristavlja: »Četudi bi ne bilo nikalih znanstvenih dejstev, dokazuje že to, da nima Marconi nič skupnega z radiofonijo, mogočno iznajdbo, ki naj bi služila človeštvu za zblížavanje; za medsebojno spoznavanje in za seznavanje prosvete in tako predvsem — miru?« Di

V mestecu Hasselsfeldu uporabljajo stroj, s katerim »oblajo« z gramozom posute mestne ulice. 6000 kg težak skobelni stroj odpravi v enem dnevu na 10.000 kvadratnih metrov velikem cestišču vse vzpetine in globeli.

Dasi prevažajo že več let ogromni avtobusi pobožne muslimanske božjepotnike po tisoč km dolgi puščavi do Meke, je vendarle uvedla egiptska prometna družba Nisr Airwork letalsko zvezo med Egiptom in svetim mestom. Zračna proga ima izhodišče v Kairu in vodi preko Asuana in Džide v Meko, kjer so letos spomladi dogradili moderno letališče.

Po najnovejših statistikah posnemamo, da imajo velike prometne ceste na svetu skupno dolžino 19 milijonov km. Izmed evropskih dežel ima najdaljše omrežje Francija (750.000 km), Franciji sledi Nemčija (400.000 km), Anglija (330.000 km), Poljska (260.000), Italija (200.000), švedska (130.000), Belgija (36.000) in Nizozemska (30.000 km).

IZ PRAKTIČNE MEDICINE

Poletna hrana

Kulturni človek večkrat pozabi, kakšna hrana mu je potrebna in v kakšni množini. Večina ljudi je preveč ter se le nerada odpoveobi čajni dnevni hrani. Poleti rabi človeško telo bistveno manj kuriva nego pozimi. Kaj bi rekli človeku, ki bi ob poletni vročini umetno ogreval svojo sobo? Toda svoje telo ogreva kakor v najhujši zimi. Poletna hrana bi morala obstojati samo iz živeža, ki nam ga nudi vrt. Meso in mast bi bilo treba izločiti. Ribe poleti so nevarne, zato jej samo tedaj ribe, če so jih ujeli malo prej »na licu mestac«. Preobilna in mastna hrana poleti povzroči lahko veliko škodo človeškemu organizmu, v prvi vrsti boleznih prebavnih organov,

dr

Uživanje sadja

Kdor je tako srečen, da more jesti sadje neposredno z drevesa, ta naj ne pere sadja. Jabolka, hruške in drugo sadje je »namazano« z voskom in prav tam so velike vrednote za prebavo. Kdor ima zdrave zobe, naj je jabolka in hruške z lupino in sredino vred, kajti tam so zbrani dragoceni vitamini. Kdor pa kupi sadje na

E. Grünwald:
OPOLDANSKA TRSINA (Jasovci)

trgu ali v trgovini, ga mora pred uživanjem na vsak način oprati. To velja zlasti za inozemsko sadje. Med ljudmi, ki pripravljajo sadje za izvoz, so lahko bacilonosni, ki morda niso bolni, toda lahko nevede prenašajo razne povzročitelje bolezni, kakor grižo, legar i. dr. dr

Grozdje in zobje

Moderna veda je dognala, da vsebuje grozdje razmeroma mnogo organskih kislin, ki morejo kvarno vplivati na sluznico in na zobe, posebno v primerih, kjer obstojajo možnosti obolenja teh organov že po naravi. Mnogi občutijo po zavživanju sadja in še posebno grozdja oster in top občutek v ustih in v zobeh. Zato naj si vsak po zauživanju grozdja dobro izplakne usta, zlasti pa še zvečer, preden gre spat. dr.

Zdravljenje migrene z dieto

Migreno so imeeli v prejšnjih časih za neozdravljivo, ljudi, ki so trpeli zaradi nje pa za neke vrste namišljene bolnike. Ako je migrena, kar je pogosto slučaj samo posledica nekega drugega obolenja, je treba seveda predvsem zdraviti to bolezen. Sodobna medicinska veda pozna več uspešnih sredstev, ki lajšajo bolezen pri migreni. Včasih pomagajo tudi mir, sprememba okolice in podnebja ter bivanje v temnem prostoru. Kakor pri mnogih drugih boleznih so tudi pri migreni uvedli dieto z zadovoljivimi uspehi. Hrana mora biti predvsem kolikor moči neslana ter splošno taka, da zmanjša vodo v telesu, zdr

Britje in koža.

Osto vidimo oglase, ki trdijo o raznih pripravah in mažah, da spreminjajo britje v slast. Večini britje nikakor ni v veselje, nasprotno. Tem bolj vneto nasledajo oglasom, ki jim obetajo odpraviti »mošči kras« in »strnišče« v nekoliko minutah brez težav, brez noža, aparata, mila in namiljenja. Takšna čudodelna brivska sredstva v resnici obstoje. So to mazila, ki se nanašajo na obraz. Potem počakaš nekoliko minut, kakor veli predpis, si umiješ mazilo z mrzlo vodo in glej: brade ni več. Smrdi sicer strašno po gnilih jajcih, toda obraz je vsaj gladek. Ali ni to idealno? Kdor ima debelo, odporno kožo, vzdrži takšne brivske metode nekolikokrat, drugi jih prenesejo samo enkrat. Kakor je dokazoval že smrpad, gre pri večini teh brivskih pripomočkov za žveplene preparate, ki po večkratni uporabi ne ostanejo samo pri koclinah, temveč se lotijo tudi kože. To je povzročilo že najtežje okvare kože. Takšni pripomočki so uporabni kvečjemu za slučajno odstranjevanje dlak na telesu, trajna raba za vsakdanje ali večkratno britje na teden pa je pogostoma nemogoča, dr

ZIVEC — BALZAMIRAN

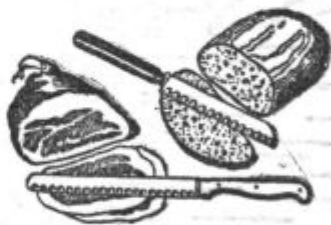
Journal des Débats je pisal pred sto leti (4. 8. 1837) o strašni smrti kardinala Somaglia: »Kardinal je zbolel od velike žalosti. Ko je bil dolgo v omedlevidi, so ga smatrali za mrtvega in svoji se poskrbeli za hitro avtopsijo, da bi truplo mazlili, prej ko bi začelo razpadati, in bi ga v svinčeni rakvi postavili v družinsko grobnico na gradu Nj. Eminence. Komaj so prodrii do pišč, opazijo, da srce še deluje. Nesrečnež, ki se je v tem trenutku ogostil, je imej še toliko moči, da je s roko odrinil kirurgov nož. A bilo je prepozno: rana je bila smrtna in bolnik je skoraj turobno izdihnil. Lahko si mislite grozo navzočih in obup ranarja.«

PRAKTIČNE NOVOTE

Zakaj bi se jezili zavoljo topih nožev?

Kdor pozna borbo z nožem pri rezanju živil s trdo lupino oziroma skorjo in mehko notranjostjo, n. pr. paradižnikov, klobas in belega kruha, se bo razvesell nožev, ki so za ta namen obrušeni na poseben način. Prijubijeni žagati nož je doslej gospodinji v zadovoljstvo opravljal nalogo, ki

jo navaden nož le težko zmore, namreč to nalogo, da je z ostrim rezom prerezal vnanjo trdo plast, ne da bi zmečkal mehke notranjosti. Toda drobni zobčki žagaste noža so se ob neprimerni rabi sčasoma zapognili in nož potem ni mogel dobro delovati. Novo brušenje odpravlja to neprijetnost. Rezilna stran noža je opremljena z izbrušenimi vboklinami, ki se vrstijo druga ob drugi in omogočajo nožu oster in gladek rez, ne da bi raztrgale to, kar režemo, kakor se to n. pr. pri vlaknatem mesu rado dogaja. S takšnim nožem odrežemo lahko tenke, gladke rezine od vseh vrst kruha, pečenk, gnjati, klobas, paradižnikov itd. Prednost tako obrušeni nožev je tudi ta, da jih je mogoče nabrusiti z vsako brusilno pripravo in dajejo izbrušene vbokline potem vedno tenko, trdno rezilo. Samo ob sebi umevno, da jih izdelujejo iz nerjavečega jekla, tako da jih tudi ni treba posebno čistiti.

ZA BISTRE GLAVE

Rešitev k št. 337

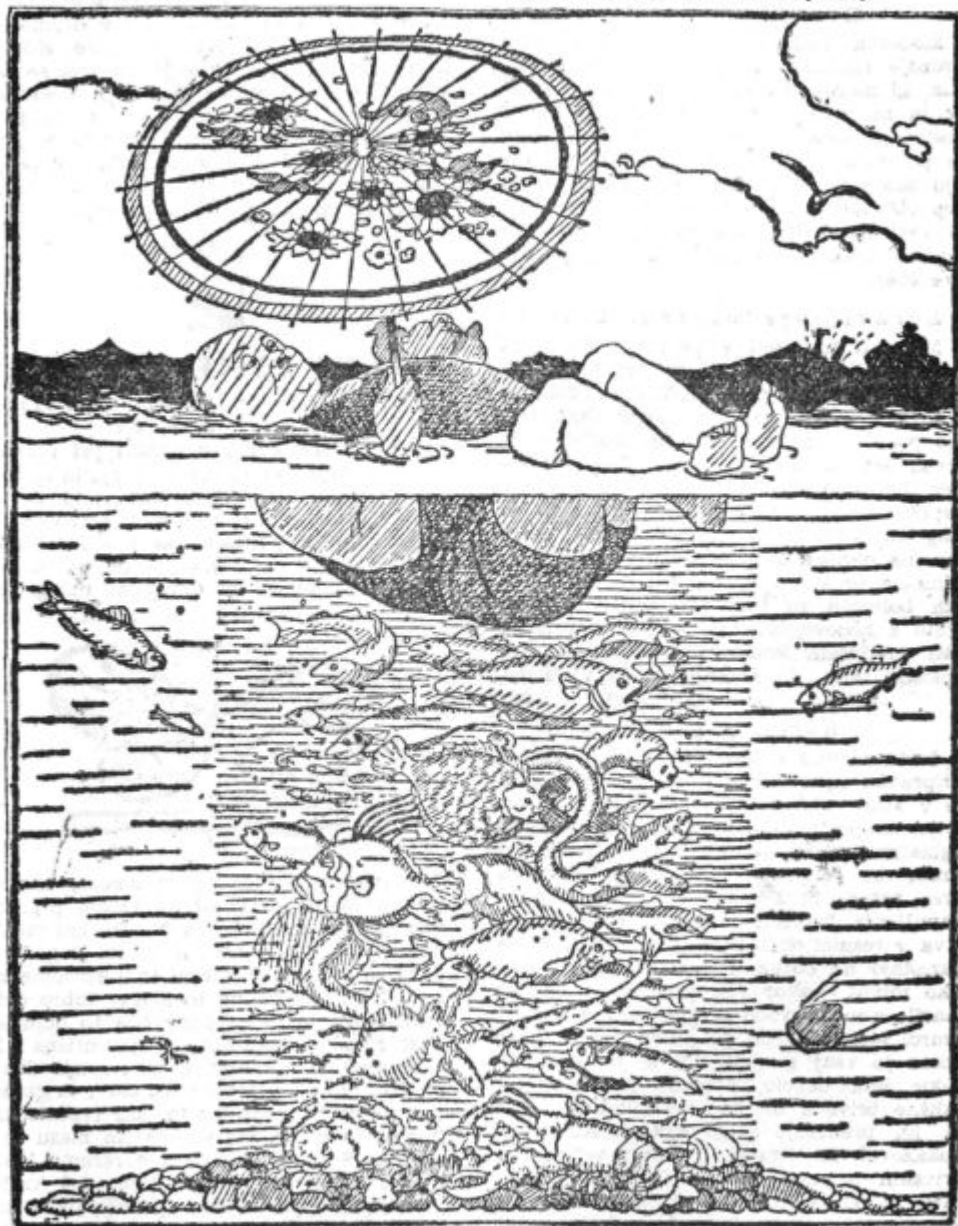
(Čudne nagrade)

Olivno olje, v katero vdevajo ribe, je dražje od rib samih.

Rešitev k št. 338

(Najboljši prostori)

Najbolje vidimo v kinematografu z zadnjih prostorov na platno. Ker pa pri zvočnem kinu na sprednjih sedežih bolje slišimo, so srednji prostori najboljši in v velikih kinematografih tudi najdražji.

V SENCI

(Ric et Rac)

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ŠT. 3128 — UREDNIŠTVO NACELNO
 NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR —
 TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JERAN
 Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflijeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,—
 po razpisalnih dostavljena Din 5,—